

DE VONDER

Brug „Half 12“, Someren - Eind

2015 Jaargang 21 nr. 3

Van het bestuur

September 2015

Ook in dit nummer bevat de bestuursrubriek het overzicht van de nieuwe leden van De Vonder en de rubriek familieberichten/lief en leed, waarin we bij ons bekende feestelijke of droevige berichten over onze leden vermelden. Ook geven we informatie over wat er thans binnen onze vereniging speelt.

Familieberichten/lief en leed

Op 18 juli overleed ons prominent lid Mien Willems-van de Moosdijk. Ze werd 86 jaar oud. Dit voorjaar verzorgde Mien met haar Zömmerse Hirre nog een geweldig optreden tijdens onze contactavond. Bijna anderhalf uur lang wisten zij en de vier heren de aanwezigen te boeien en te vermaken met hun in het dialect uitgevoerde liedjes, versjes en conferences. Wij wensen haar man Ton veel sterkte toe.

Op 4 augustus overleed Wim Pijnenburg op 80-jarige leeftijd. We wensen zijn vrouw Toos en hun kinderen en kleinkinderen veel sterkte toe.

Nieuwe leden van Heemkundekring De Vonder

In de afgelopen zomerperiode zijn geen nieuwe leden aangemeld bij onze vereniging.

Beschermvrouwe

Onlangs heeft onze beschermvrouwe, Adèle van Houten, aangegeven haar lidmaatschap van Heemkundekring De Vonder te beëindigen en tevens haar functie van beschermvrouwe neer te leggen. Het bestuur bedankt Adèle hartelijk voor de fantastische wijze waarop zij onze vereniging sedert 2008 heeft ondersteund.

Overige zaken

Na de zomervakantie zal de eindnotitie van de werkgroep ICT met de werkgroepvoorzitters besproken worden, waarna definitieve besluiten genomen kunnen worden.

Voor de uitvoering van het PR-beleid is het bestuur de notitie van de werkgroep PR aan het uitwerken. De volgende stap zal waarschijnlijk een enquête dit najaar onder zowel leden van De Vonder als andere inwoners van Asten en Someren worden.

Er komt een digitaal register van alle artikelen (met de auteurs) die de afgelopen jaren in ons tijdschrift De Vonder zijn verschenen. De edities van 2013 en verder zijn natuurlijk al digitaal beschikbaar, maar wellicht kunnen we ook de oudere nummers binnen afzienbare tijd digitaliseren.

De accountantsverklaring 2014 zal zoals beloofd een dezer dagen op de website gepubliceerd worden. Activiteiten komende periode

De werkgroep die zich bezig houdt met het jaarprogramma voor de periode september 2015 tot en met juni 2016 heeft het programma compleet. Ongeveer tegelijk met dit nummer van De Vonder wordt het jaarprogramma gedrukt en verspreid. Dit najaar zijn er lezingen op woensdag 30 september (Grenzen in de Peel door Ludo Boeije), op woensdag 21 oktober (de vorig jaar uitgevallen lezing "tussen herberg en hoogmis" van Simon van Wetten) en op dinsdag 15 december (Heidense resten in Christelijk Europa door Ton Spamer). Deze lezingen worden gehouden in Museum Klok en Peel te Asten. Ook is er voor het eerst een filmavond in en over Lierop, en wel op dinsdag 24 november in de Vurherd. De ledenvergadering over de begroting 2016 vindt plaats op dinsdag 10 november.

Namens het bestuur,
Jan van de Rijdt

WilleMIEN Willems - van de Moosdijk tijdens haar optreden voor Heemkundekring De Vonder op 13 maart 2015.

DE VONDER

heemkundekring

DE
VONDER
asten - someren

Van de redactie

Het doet ons goed dat we deze editie mogen openen met een prachtige foto van Mien van de Moosdijk toen ze nog in ons midden was. Zoals ze was, tekst in de hand, en de woorden die ze wilde zeggen al in de mond. Wij hoppen haar nog vaak te mogen noemen in de Vonder.

De aanlevering van kopij is dit keer wat matig geweest, maar we hebben drie zeer leesbare artikelen met de gebruikelijke aanvullingen. Zorgvuldig in beeld gebracht ondanks de afwezigheid van Anneke die inmiddels weer is ontslagen uit het ziekenhuis. Wij wensen haar een spoedig en voorspoedig herstel toe.

De levensloop van Jan Gordt Slegers die als persona non grata vanuit Asten naar Meijel vertrok was niet erg florissant, zo bleek in het eerste deel. Hij was het armoedige bestaan daar al gauw zat en nam dienst in het leger van de nieuwe overheerser van Meijel, de Republiek der Nederlanden. Zoiets moest je in Meyel niet doen. In dit tweede deel wordt in termen van het gerechtelijk onderzoek de ruzie beschreven die tot de dood van Jan Slegers leidde.

Jacques van de Velde zoekt naar de betekenis van het woord “bleek”, en ondersteunt met dit artikel de zin van de herstelwerkzaamheden die de gemeente in de Bleeken uitvoert. Maar meer nog doet hij het voor de lezers, hij zoekt het letterlijk tot de grond toe uit. Een meesterlijk en goed gedocumenteerd onderzoek.

De Missiezusters van Asten hebben in de Vonder al veel aandacht gehad, en terecht. Zuster Blandine Delsing zet de hele geschiedenis van groei en teruggang van de orde nog eens op een rij, het hoort bij de geschiedenis van Asten.

Te voet door Asten gaat gewoon door en we gaan vanaf nu ook luisteren naar burengeruchten.

Gerard ten Thije

- 2 Van het bestuur
- 3 Van de redactie
- 4 Over leven en dood van Jan Gordt Slegers deel 2
- 8 De Bleeken
- 10 Missiezusters Franciscanessen vd H. Antonius Asten
- 16 Te voet dur Asten deel 24
- 18 Oud goud
Burengerucht
- 19 De molen Den Evert reactie
Noteer in uw agenda
- 20 Vrienden van De Vonder

Over leven en dood van Jan Gordt Slegers in Meijel deel 2

3. De dood van Jan Slegers met wat vooraf ging en wat daarna gebeurde

Hij lag niet goed bij de Meijelse inwoners, die Jan Gordt Slegers, maar wat er op 24 september 1715 gebeurde is geen voorbeeld van een gezellig cafébezoek.

In de late avond van die dag werden de schepenen Peter Smits en Thomas Verhaseldonk naar het huis van Jan Gordt Slegers geroepen. Deze lag zwaar gewond in bed, nog wat onder invloed van bier, toen hij aan de schepenen mededeelde dat Jacob Bartels van den Steijn hem zo hard geslagen had, dat zijn hele lijf vol wonden zat.

De schepenen luisterden en Jan blies de volgende morgen, 25 september, rond acht uur zijn laatste adem uit.

De twee schepenen zochten onmiddellijk contact met schout Carolus de Bellevaux, die als aanklager en als vertegenwoordiger van Maria Margaretha Louise van Millendonk, de Vrouwe van Meijel, een proces in gang zette tegen Jacob Bartels van den Steijn.[9] Deze Jacob werd op 26 september in hechtenis genomen en de schout liet beslag leggen op al zijn goederen.

Voor een goed begrip dient hier opgemerkt te worden, dat Jacob Bartels behoorde tot de familie Van der Steen, die in Meijel veruit de meeste bezittingen had en van kort voor 1600 tot 1911 veel herbergiers, molenaars, schepenen en stadhouders, bestuurders zowel wethouders als burgemeesters, zusters en pastoors, heeft voortgebracht. Vermoed wordt dat deze familie oorspronkelijk als 'Meussen' (van Bartholomeus) uit Asten kwam. Zeker is dat een lid uit deze familie, namelijk Anna Christina Goossens, trouwde met Godefridus Marcellis Frencken, burgemeester van Asten, die leefde van 1844-1904 en een van de voorouders van oud-ministerpresident Dries van Agt was.[10]

Had Jan Slegers met zijn beschuldiging aan het adres van Jacob Bartels een slinkse bedoeling of was ze terecht? De dingbank van de Meijelse schepenen moest daarover oordelen.

Schout De Bellevaux ging zeer voortvarend te werk. Op 29 september liet hij in Meijel en met toestemming van de schepenen ook in andere dorpen veertien personen oppakken en opsluiten, omdat ze minstens konden getuigen van de vechtpartij op 24

september. Deze opgepakte personen lieten procureur Daemen voor de dingbank om invrijheidstelling vragen, want ze waren onschuldig. Ze verloren geld omdat ze niet konden werken en ze meenden dat er zonder hechtenis toch genoeg getuigen vrijwillig zouden komen opdruiven.[11]

Het pand van Lieske Bartels, de Keulse Karre in de Dorpsstraat, gebouwd in 1645, vergaderplaats van de schepenen van 1645 tot 1752 en verwoest in 1944.

De schout had ook graag Willem Driessen te pakken gehad, maar die was met hulp van anderen uit het land ontsnapt. Waarschijnlijk verkocht Willem kort na de vechtpartij de eigendomsbewijzen van zijn goederen aan aanwezigen en maakte hij zich met het, vooral van Peter Hoefnaegels verkregen contante geld, uit de voeten. Schout De Bellevaux vond tenminste dat Peter Hoefnaegels daarom meteen veroordeeld moest worden tot een boete van 31 goudgulden of een andere gepast bedrag. De schepenen noteerden 'tot naarder order' zijn aanklacht.[12]

Schout De Bellevaux had laat op de avond van 24 september ook al Dries Hendricks uit Liessel als medeplichtige laten oppakken en opsluiten. Hij moest op 30 september 1715 echter aan de schepenen mededelen dat die getuige ook gevlogen was vanwege strafbaar handelen van Meijelsen. Dat verhaal is misschien in het geheel wat verwarrend maar het is te komisch om het niet te vermelden.

Om te voorkomen dat Dries Hendricks zou ontsnappen had de schout Hendrick Theunissen, Frans Dicks, Art Jan Thijssen, Hendrick Cornelissen,

Gerrit Peters, Willem Denissen, Dirck Houben en Hendrick Peter Lamers aangewezen als schutten of bewakers. Ze moesten dat doen op straffe van persoonlijke verantwoordelijkheid. Maar op 28 september lieten zij Dries Hendricks voor het mid-dageten uit zijn kamer gaan om 'op de storte sijne handen te wassen'. Niemand ging mee, want dat deden ze ook niet als de schout erbij was. Dan mocht hij ook alleen zijn handen gaan wassen en zijn behoefte doen ofwel 'sijne nature te exonereren op secreet'. Die vrijheid was in Meijel gegund aan alle gevangenen. Maar Dries kwam niet aan tafel, hij was al lang buiten Meijel en de schout eiste van de schepenen, elk van de 'schutten' te veroordelen tot een boete van 50 goudgulden. Ook dit werd door de schepenen 'tot naarder order' genoteerd.[13]

Uit de verslagen van veertien zittingen van de Meijelse dingbank tussen 26 september 1715 en 30 maart 1716 komt met wat plak- en schuifwerk naar voren wat er op 24 september 1715 is gebeurd en wat de Meijelsen van Jan Gordt Slegers vonden.[14] Volgens de Meijelse schepenen of schout De Bellevaux was het een proces waarbij geen fouten gemaakt mochten worden, omdat het slachtoffer in dienst was van een vreemde mogendheid, namelijk de Hollandse Republiek. Daarom waren bij de zittingen drie schepenen van Nederweert aanwezig. Dat gebeurde normaal alleen, als een of meer van de Meijelse schepenen in het proces moesten getuigen, maar geen van de zeven schepenen was aanwezig geweest bij de vechtpartij.

Aan het einde van de Meijelse Dorpsstraat staat in 1919 nog de Mariakapel van rond 1500 en links staat met de kopse kant naar de straat herberg de Keulse Karre. Hier op straat vond het laatste stukje van de vechtpartij van Jan Gordt Slegers plaats.

We moeten ons verplaatsen naar de herberg die in 1645 door Jan Peters, zoon van Peter Jan Bartels alias Meussen en grootvader van Jacob Bartels van

den Steen, gebouwd werd aan de doorgaande straat van Meijel, met een bierbrouwerij erachter. De waardin van deze herberg was in 1715 Lieske Willems alias Bartels, weduwe van Barthel Jan Peters en moeder van Jacob Bartels. In die herberg vergaderden van 1645 tot 1752 de schepenen van Meijel en Lieske Willems maakte er een alom bekende halteplaats van voor de vervoerders van het internationaal transportbedrijf Keulse Karre. De herberg heette vanaf 1720 dan ook De Culsche Carre of Keulsche Kaer. De bewoners ervan werden vanaf 1707, het eerst door pastoor Tilman Spee, met 'Van den Steen' aangeduid vanwege de grote steen voor de herberg waar de richterbode op stond als hij afkondigingen deed.

In die herberg zat Jan Gordt Slegers op dinsdag 24 september 1715 om vier uur aan een tafel met Dries Hendricks die sinds kort in Liessel woonde en Willem Driessen knecht van Jan Hendriks den Mulder. Er werd stevig gedronken en gescholden. De andere aanwezigen bemoeiden zich niet met dit stel, ze keken vooral Jan Slegers met de nek aan. Lennert Bartels, Willem Coumans, Peter Coumans alias Cuijpers, gerichtsbode Lennert Jan Gevers, waardin Lieske Bartels en de meer dan tien anderen kenden de verhalen over hem met moord en andere misdaden voordat hij naar Meijel kwam en ze waren ook niet vergeten hoe hij omging met de Hollanders die belasting haalden uit Meijel om de lege schatkist van de Republiek te vullen.

Jan Slegers dreef de spot met alles waarmee hij de Meijelsen maar kon kwetsen, de pastoor, de armetierigheid, de vijandigheid tegenover vreemdelingen.

Rond negen uur in de avond waren vooral Dries Hendricks en Jan Slegers met elkaar 'in craekeel'. Op dat moment kwam Jacob Bartels binnen, ging bij hen zitten en dronk mee met de drie die al heel wat bier op hadden. Hij vroeg waarover de ruzie ging, probeerde die te sussen, maar bemoeide zich ook steeds meer met het geschreeuw waarin de scheldwoorden over en weer vlogen. Hij deed geen moeite om de beledigingen aan het adres van pastoor Tilman Spee weg te werken, want die moest deze week in Roermond voor de bisschoppelijke rechtbank verschijnen, omdat hij schout Waegemans van Asten uitgescholden had en met een degen bedreigd.[15] Op een gegeven moment kwam Willem Driessen ertussen en hij schold de al aardig bedronken Jan Slegers uit voor 'eenen hontsfotshen knecht', een ellendeling en schurkachtige hulp

van de vijand. Slegers sprong op en wilde al schreeuwend en scheldend Willem een paar rake tikken geven.

Jacob Bartels kwam ertussen en probeerde Jan Slegers de deur uit te werken, terwijl hij zei 'dan ben stu maer een schelm', met andere woorden 'eruit hier want jij bent inderdaad een grote deugniet'.

Dries Hendricks had inmiddels zijn mes getrokken en bedreigde Jan Slegers met 'Ick sal dit vierde halffde desen avont besighen'. Tijdens het proces werd later gezegd, dat met dit vierde halffde in de hele Meierij een mes bedoeld werd, dus Dries Hendricks wilde Jan Slegers steken toebrengen en heeft dat op enig moment ook gedaan.

Met trekken en slaan werkte Jacob Bartels de bloedende Jan Slegers de deur uit. Voor de herberg werd op straat verder gevochten tot het iedereen duidelijk was, dat Jan Gordt Slegers op sterven na dood was.

Pastoor Tilman Spee werd erbij geroepen. Die woonde in zijn pastorie aan de Kalisstraat maar goed vijftig meter van de plaats af waar Jan Slegers lag. Pastoor probeerde met Jan te praten, maar die was zo zat en dronken, dat hij geen benul had van God of gebod. Pastoor kon hem dus niet de laatste sacramenten toedienen. De omstanders wisten het zeker: Jan was 'auctheur van sijne doot' en 'principaele oorsaecke van crackeel ende eijgens vuijlicheijt'. Hij was door zijn grofheden de veroorzaker van de ruzie en had zijn dood aan zichzelf te wijten. Men vervoerde Jan Slegers naar zijn huis, waar de schepenen Peter Smits en Thomas Verhaseldonk zijn laatste getuigenis beluisterden.

Op 30 maart 1716 veroordelen de Meijelse schepenen alleen Dries Hendricks, omdat zijn messteken de dood van Jan Slegers tot gevolg hadden. Dries kreeg als boete 16 goudgulden en hij moest de kosten van het gerecht betalen. Maar Dries Hendricks deed net of hij gek was en liet alles op zijn beloop. Daarop werd hij uit de vrijheerlijkheid

Meijel verbannen.

4. De familie Slegers boert goed en vertrekt

Na de dood van Jan Gordt Slegers nam zoon Frans, geboren 22 februari 1689, het gedoetje van vader over. Hij was op 7 februari 1713 getrouwd met Geurtje dochter van Gorts Theunissen Ceelen alias Monickx en Linneken Geradts Bollen van de Kalisstraat.

Samenzouden Frans en Geurtje tussen 1713 en 1730 acht kinderen krijgen. Het gezin woonde in de wat opgekalefaterde bouwval, die Jan Slegers in 1703 gekocht had. Maar ze waren zeker niet arm of als vreemdelingen ongewenst. Bovendien lieten ze hun kinderen naar school gaan, zodat zoon Goort Slegers op 15 februari 1760 gemeenteontvanger en plaatsvervangend gemeentesecretaris werd. Vanwege zijn vertrek uit Meijel was het maar voor ruim een jaar.

Frans Slegers werkte hard en kocht in 1716 voor 84 gulden en 16 stuivers in het Vloedveld 187 roeden woeste grond, die hij omwerkte naar landbouwgrond.[16] In 1723 kocht hij daar nog 2 lopensen en 73 roeden woeste grond langs de Kerckstraet bij voor 59 gulden, 2 stuivers en 2 oort.[17] In 1725 verwierf hij daarbij voor 437 gulden nog drie percelen aent Venne.[18] Als die gronden in cultuur gebracht waren, werden het Nieuwe Erven, dat wil zeggen eigendom dat verkocht mocht worden en dat als erfenis overgedragen kon worden aan de kinderen.

Het ging hem redelijk goed, in 1720 kon hij zelfs borg staan voor de grondaankopen die Lucas Martens van Ostaijen deed. Met deze Lucas kon hij waarschijnlijk goed overweg, want op 20 januari 1721 kocht Frans Slegers als stroman voor Lucas tijdens een veiling voor 764 gulden het huis van Lamert Claessen en zijn vrouw Helena.

In 1734 leenden Francis en Geurtje nog 50 pattacons van de Antoniusmeesters, met hun huis als onderpand. Dit bedrag kon terugbetaald worden, toen Geurtje en zoon Goort in 1740 voor 130 gulden twee lopensen land (ca 0,5 ha) aan de Kerckstraet verkochten aan Jan Thijssen den Jongen[19].

Op 18 maart 1734 werd Francis Jan Slegers begraven, zijn weduwe Geurtje volgde hem op 1 mei 1743. In dat laatste jaar waren de zoons Goort (van 1717) en Jan (van 1719) meerderjarig, dat wil zeggen ouder dan 24 jaar, maar Peter (van 1727) en Helena (van 1730) hadden voogden of mombers nodig. Dat waren Jan Claessen en Lucas Martens van Ostaijen. Het heeft er alle schijn van dat de voormalig Asten-

se families Slegers en van Ostaijen steeds contact met elkaar gehouden hebben, niet alleen als voogd.

Op 8 april 1745 was er een veiling van de gronden die Francis Slegers nagelaten had. Zijn erfgenamen mochten 819 roede grond verkopen in het Venne en in het Vleutvelt, tussen Startebos en Kerckstraet/Heldenschedijk. Dat was ongeveer 1,5 ha, iets onder het gemiddelde bezit van een boer in Meijel, maar toch een redelijk bezit. Ze beurden daarvoor 1150 gulden en 1 stuiver, buiten gods-, armen- en handgeld. De kopers waren Goort Hendrixs, schepen Jan Janssen, Jan Hendrixs van Bree, Hendrick Tijssen, Mathijs Franssen, Jan Peter Claessen en Jan Thijsen den Jongen.

Hier heeft Francis Slegers in het Vleutvelt (Vloedveld) zijn in 1716 gekochte stuk woeste grond omgevoerd naar cultuurgrond.

De verkoop van hun huis lieten de erfgenamen vanwege geruzie over aan Lucas van Ostaijen en diens zoon Marten.

Hendrick Peter Lamers bazuinde in Meijel rond, dat hij het huis van Slegers voor een aardige prijs gekocht had van Marten van Ostaijen. Deze laatste deelde mee, dat daags na de afspraak de koopsom met gods- en armengeld inderdaad voldaan was en dat ze er samen op gedronken hadden. Hendrick Peter Lamers ontkennde vervolgens dat hij het pand gekocht had, ook niet in een dronken bui, want het was een 'geruineert huijs', een bouwval waaraan veel gedaan moest worden. Er volgden zittingen van de Meijelse dingbank, waarbij van verkoop wel sprake lijkt te zijn.[20] Hendrick Peter Lamers ging vervolgens naar het Hof van Gelre te Roermond, maar kreeg daar te horen dat zijn bezwaar ongegrond en niet ontvankelijk was.[21] Hij had het huis dus gekocht, maar wilde er vanaf vanwege de hoge reparatiekosten. Er werd, naar goede Meijelse ge-

woonte, een oplossing gevonden. De gemachtigden van de familie Slegers waren niet te beroerd het huis opnieuw op een openbare veiling aan te bieden. Drie keer werd het afgeroepen bij de kerk en op 16 juni 1749 kochten Jan Janssen den Kapitein en zijn vrouw Catharina Cox het huis met moeshof en aanglag voor 460 gulden.[22] Jan Janssen zou er tot zijn dood in 1756 wonen, maar het jaar daarop bouwde zijn weduwe al het nog bestaande pand in de Dorpstraat met de muurankers '1757'.

In Meijel woonde toen van de familie Slegers alleen nog de kleinzoon van Jan Gordt Slegers, Goort Slegers, die op 22 september 1761 afscheid nam van dorp Meijel en het dorpsbestuur.

Henk Willems,
Meijel, 25 oktober 2013

- [1] Peter Slegers in de Vonder van 2015 nr 2 + 3
- [2] Erven Gooden, Bunderboek van Meijel, 1690, beschrijving van belastbaar onroerend goed door landmeter Michiel Leenders Suyckers
- [3] RHCL te Maastricht, Protocollen van Dopen, Huwelijken en Begrafenissen parochie Sint Nicolaas Meijel 1608-1797, inv.nr. 86
- [4] sch.08.070d (14-03-1696) Uit: RHCL te Maastricht, Schepenbank Meijel 1650-1790, inv.nr. 01.007. De bronvermelding uit deze protocollen wordt verder aan gegeven met:
sch.08.070d (14-03-1696) = schepenbankboek Meijel deel 8, pagina 70dorso met datum.
- [5] sch.08.071 (20-03-1696) [6] sch.08.090d (07-12-1703) [7] sch.06.141 (22-09-1712 – sch.06.150(06-03-1713)[8]sch.06.404(26-11-1712) [9]sch.06.172 (26-09-1715) [10] Henk Willems, Een regentenfamilie met herbergen, in Meijel, bijzonder dorp in de Peel, 2009, p.110-115; opgenomen op www.medelo.nl : Geschiedenis Meijel > 1715-1794 > Een regentenfamilie
- [11] sch.06.173 (30-09-1715) [12] sch.06.183 (01-10-1715) [13] sch.06.173 (30-09-1715)
- [14] sch.06.172 (26-09-1715) tot sch.06.206 (30-03-1716) [15] RHCL Maastricht, Archief Officiaalaat van het bisdom Roermond 1559-1797, 14. A002C, inventaris H. Hanssen inv.nr 129, f.223 (oud), (26-09-1715) [16] sch.10.012 (21-04-1716) [17] sch.10.022 (07-04-1723) [18] sch.10.025 (07-04-1725) [19] sch.10.181 (08-03-1734) en sch.10.239 (22-08-1740) [20]sch.06.369 (23-03-1745) – sch.10.301 (16-02-1748) [21] RHCL Maastricht, Archief Overkwartier van Gelderland, Hofte Roermond, 01.004, inv.nr.162, folio 35-36d [22] sch.10.323 (01-07-1749)

De Bleeken

door Jacques van der Velden

Op dit moment worden in opdracht van de gemeente Asten, werkzaamheden uitgevoerd voor herstel van 'De Bleeken' in de Dennendijkse bossen. Dit verhaal wil vooral een zoektocht zijn naar de betekenis van het woord 'bleek'.

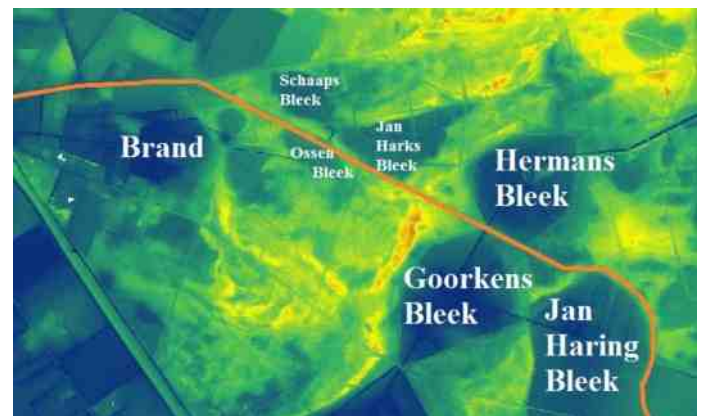
Bleken

Wanneer ik iemand van mijn generatie vraag naar de betekenis van bleek, dan krijg ik stevast het antwoord: een klein grasveldje in de tuin waarop de witte was gebleekt wordt. Op de vraag wat dan bleken is komt het antwoord: lichter van kleur of witter laten worden. Er zijn op dit moment twee wegen in Asten waar het woord bleek in voorkomt: Den Bleek en Bleekerweg. Op de oude kadastraal kaarten [1832] Heusden en De Peel zijn enkele oude bleeknamen terug te vinden. Onder Behelp lag het toponiem de Bleek en langs de oude Peelweg van Asten naar Meijel lagen de Bleeken: Schaaps Bleek, Ossen Bleek, Jan Harks Bleek, Hermans Bleek, Goorkens Bleek en Jan Haring Bleek. Deze zes vennen in De Grote Heide of Peel van Asten besloegen een oppervlakte van ruim 41 hectaren, wat neerkomt op bijna 58 voetbalvelden.

Dat roept vragen op. Waarom zijn die bleken zo groot en waarom liggen ze zo ver van de bewoonde wereld af. De witte was bleken op een gebied in grootte variërend van 2 (Ossen Bleek) tot 17 (Jan Haring Bleek) voetbalvelden lijkt mij erg overdreven. Op de overzichtskaart zijn ze in beeld gebracht. Twee zijn genoemd naar dieren en vier naar perso-

nen, mogelijk eigenaars of gebruikers. In 1832 waren alle bleken eigendom van de gemeente Asten. Ze liggen vooraan in het grote heidegebied de Peel. Ik ben gaan kijken op de Hoogtekaart van Nederland, die een beeld schetst van de situatie in 2013. Drie van de zes bleken zijn daarop nog herkenbaar, ze zijn drooggelegd en in cultuur gebracht en liggen iets lager dan de omgeving. Het hele gebied heeft hoogteverschillen tot ongeveer 3,5 meter. Het toponiem Leemskuilen vlakbij is een indicatie dat er hier en daar leem in de grond zit. In de iets lagere gebieden kon daardoor veenvorming optreden. Hier hebben niet vele meters dikke veenpakketten gezeten. Ik denk hoofdzakelijk heideturf, geschikt als strooisel in de potstal en als brandstof (aanmaakturf). Dit zijn zeker geen commercieel exploitatieerbare moeren geweest. Sommige bleken werden gebruikt voor het wassen van schapen en als drinkplaats voor de ossen. Gebruikers hadden het gebruiksrecht en eigenaren ontvingen hieruit inkomsten. Scheper Dirck Flipssen was de gebruiker van een Hoeve op Heusden. De erfgenamen van Marcellis Herinx uit Helmond ontvingen daarvoor jaarlijks 18 vat rogge [1670]. Ik vermoed dat de naam Jan Haring Bleek een verwijzing is naar een lid van deze familie Herinx.

Volgens mij is het nabijgelegen toponiem Den Brand ook interessant voor de verklaring van bleek. Al in 1370 wordt melding gemaakt van de Hoes den Brant onder Asten. Een oude naam voor een plaats waar brandstof (turf en heideplaggen) gedolven werd. De oude peelweg van Asten naar Meijel loopt langs Den Brand en tussen de bleeken door. Men ging blijkbaar steeds verder de Peel in op zoek naar brandstof. Die gedachte wordt ondersteund door de eerste vermelding van het toponiem Bleek in 1467 bijna 100 jaar later. Ik denk dat het leveren van brandstof de belangrijkste functie van een bleek was.

Blekken

Het onderzoek naar de boerderij Kivitsblek, vernoemd naar de familie Kievits, gelegen in een restant van de eertijds uitgestrekte vochtige heide in Nemerlaer-Zuid (Kasteellandgoed Nemerlaer), leverde de volgende toponiemen op: kievitsbleek 1451, kievitsblek 1555, blekkelingveld 1731, kievitsbleek 1769 (huis) en kivitvbleek 1789 (hoeve). Dit voorbeeld beslaat dezelfde periode als de Astense bleken en is daarom geschikt om mee te vergelijken. Drie woorden zijn van belang: ble(c)k, blekkeling en bleek. Hieruit blijkt meteen al dat ik in het begin een verkeerde vraag gesteld heb. Ik had moeten vragen wat blekken is in plaats van bleken. Toen ik naar de betekenis van blekken vroeg kreeg ik steeds het antwoord: ondiep ploegen, zoden van een weide omploegen. Als je de woordenboeken er op naslaat dan kun je lezen wat er zoal te blekken viel: de schors van bomen, de zoden van een weide, de bovenste laag van een akker, de schaal van een eitje en het vel van je billen. Als ik dan verder lees: blékker 'turf van de bovenste laag', dan vallen de puzzelstukjes in elkaar. Ik denk dat blekken 'ontdoen van' de bovenste of buitenste laag van iets betekent. De kring waarbinnen het woord gebruikt wordt is bepalend voor de precieze betekenis, zoals: ontschorsen (bosbouw), pellen (huishoudelijke kring), ontvellen (vilders), plaggen (turfstekers), etc. Binnen zo'n taalkring wordt het object niet genoemd omdat dat vanzelfsprekend is (betekenisverdichting), maar daar buiten wordt blekken eigenlijk pas duidelijk samen met het object. Het werkwoord wordt zogenaamd overgankelijk gebruikt. Een bleek is een plaats waar blékker of blekkeling gewonnen wordt. Blekkeling wordt soms vanwege zijn brokkelige structuur brekkeling en vanwege zijn lichte kleur ook wel blekkeling genoemd. Blékker of blekkeling is het veronderstelde object bij blekken bij gebruik in de taalkring van de turfstekers. Blekkeling is een minderwaardige turf. Een bleek is dus een plaats waar hoofdzakelijk turf van een mindere kwaliteit vandaan kwam, door sommigen met heiturf aangeduid. Het gaat om natte heidegebieden. Niet noodzakelijk Peelgebieden. Een andere veel voorkomende verklaring voor bleek, is gebaseerd op de onovergankelijke betekenis van het werkwoord bleken, nl. 'glinsteren, blinken'. Een bleek zou glinsteren omdat ze het grootste deel van het jaar onder water staat. Hierbij wordt dus géén object gebruikt of verondersteld. In mijn ogen is dat een weinig relevante verklaring, omdat ze op elke waterplas van toepassing is.

Torrentinus

Mensen die in de buurt van een bleek wonen worden van den Bleek genoemd, maar omdat bleken in moerassige gebieden liggen, zijn er dat niet zoveel. De naam van den Bleek komt daarom weinig voor. In Asten heb ik maar één familie gevonden, allemaal nazaten van Hendrick Gysberts van den Bleek afkomstig uit Gemert [1675]. Of hij familie is van de bekende Gemertse boekhandelaar en drukker--uitgever Laurens van den Bleek [1499-1563], die zich later Laurens Torrentinus noemde, weet ik niet. Jan Timmers uit Gemert heeft zich diepgaand bezig gehouden met het verband tussen de naam Torrentinus en van den Bleek. Zijn bevindingen zijn denk ik steekhoudend en ook van toepassing op de Astense bleken. De bevindingen van Jan meen ik als volgt te mogen samenvatten. Meestal is Torrentinus een verlatijnsing van 'van de Beek', maar in dit geval van 'van den Bleek'. Deze Latijnse naam is gebaseerd op het verkleinwoord -inus bij torrens. Torrens op zich betekent 'bruisende bergstroom; stromend water', maar met het verkleinwoord wordt dat 'licht stromend water; beek'. Het werkwoord torrere waarvan torrens is afgeleid kan ook de betekenis 'drogen; roosteren; braden; schroeien; gloeien; ontvlammen' hebben. Dat lijkt meer op het toponiem Brand en komt de betekenis 'plaats waar men brandstof haalde' in aanmerking. Met het verkleinwoord wordt dat dan 'plaats waar men lichte brandstof haalde; bleek'. In Gemert onder de Mortel, ligt het toponiem de Bleek, hier kwam Laurens vandaan. Omdat hij een voortreffelijk latinist was, en ook precies geweten heeft wat een bleek was, weten wij dat nu ook. Een bleek is dus een plaats waar vooral brandstof in de vorm van lichte turf - turf met geringe verbrandingswaarde - gedolven werd.

Blekaars

Ergens in het begin somde ik op, wat er allemaal te blekken viel, ik noemde toen onder meer: het vel van je billen. De uitdrukking 'd'n blikhers hebbe' is hierop van toepassing. Het woord is eigenlijk blekaars, waarbij aars dan natuurlijk kont of billen is. Blek komt van het werkwoord blekken, in de betekenis 'ontdoen van', in dit geval van de huid. Bijvoorbeeld, als je bij het ploegen door de voor liep, dan zette je je benen voor elkaar neer en schuurden je billen door. Het hielp als je 'n stuk groen gras met ochtenddauw tussen je billen deed of als je ze insmeerde met vet. Je moet het allemaal maar weten.

Geraadpleegde bronnen

Etymologiebank, Sijs, Noline van der, 2010, blekken, blikken 5 6, blik 4
De geïntegreerde taalbank, <http://gtb.inl.nl/>, Blekken I (blekker, blek)
Astes van heure zegge, Piet Snijders, 2006, blèèk, blekke, blikhers
Zömmers dialect woordenboek, <http://www.dialectsomer.nl/> blekke, blikhers
Gemerts Woordenboek, W. J. Vos, M. A. van der Wijst, 1996, blééjk, blékker
Het Helmonds Woordenboek, Wim Daniëls, 2011, blikkers
Het Deurnes dialect, Hans van Hoek, 1996, blèk, blèkke, blikhèrs
Handwoordenboek a – z, Prof. dr. Jos Swanenberg, 2011, blek, blekèèrs, blekke
Laatmiddeleeuws landschap en veldnamen in de Baronie van Breda, Chr. Buiks, 1997: blekkeling, brekeling
Turf in tijden van tegenspoed, 2002, Leo Adriaensen. Zoekwoord: blekkeling, blekeling. Zie lxii.
Gemene gronden in de Meierij van Den Bosch tussen hertog en hertogang 1000-2000, Hein Vera, 2014, pagina 91, bleckelinck
http://oostheem1973.nl/index_htm_files/1999-4%20Heemkunde.pdf Heiturf of schabben of blekeling (bleckeling, breckeling) was een soort minderwaardige turf, maar het was in elk geval brandbaar.
Asten 800, Hans van Laarschot, 2012, p231 en 235, Vlazen en bleken, Van hei naar bos
Gemerts Heem 2009-4, Jan Timmers, De betekenis van de veldnaam 'bleek' volgens Torrentinus
De Kleine Meierij 1981, jaargang XXXII, Gagelrijs, Crekelshoeve en Kievitsblek, W. De Bakker, p57
Grote historische atlas van Nederland, 4 Zuid-Nederland 1838-1857, 84

http://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel_Nemerlaer Kasteel Nemerlaer, Kasteellaan 2, Haaren (NB)
Boerderij De Kivitsblek, Nemelaerweg 2, Oisterwijk (1 km hemelsbreed zuidelijk van kasteel Nemerlaer)

<http://ans.ruhosting.nl/e-ans/02/02/03/body.html> Overgankelijke, onovergankelijke werkwoorden
Woorden en hun betekenis, Toon den Boom, ISBN 90 12 08984 0, Hoofdstuk 13, Betekenisverdichting
Toponiemen databank Asten, Frans Martens, oudste vermelding Bleek 1467, Schepenprotocol Asten R54

Met dank aan de collega's van de werkgroep Toponiemen voor hun bijdragen

MISSIEZUSTERS FRANCISCANESSEN v.d.H.ANTONIUS ASTEN

WIE ZIJN WIJ?

Aan de titel hierboven kun je zien wie we zijn. Maar misschien is daarmee toch niet alles duidelijk, zeker niet voor jonge mensen. Even uitleggen dus.

We vormen samen een religieuze congregatie. Dat wil zeggen dat we als religieuzen leven: we hebben ons bezit gemeenschappelijk, we leven samen in gemeenschap, met een eigen leiding, we trouwen niet of gaan geen ander partnerschap aan.

Uit liefde tot God en de medemensen willen we vrij en beschikbaar zijn om, overal waar dat gevraagd wordt of nodig is, mee te helpen aan de opbouw van het Rijk van God: een wereld van gerechtigheid, liefde en vrede.

Dit alles geldt in grote lijnen voor alle religieuzen. Onze congregatie noemt zich dus: Missiezusters Franciscanessen van de H. Antonius.

Missiezusters: Dat wil zeggen dat we als hoofddoel hebben het missiewerk. In de tijd van onze stichting, rond 1900, riepen de pausen uitdrukkelijk de mensen en vooral paters en zusters op om te gaan werken in die gebieden in de wereld waar mensen in nood verkeerden. Dat kon geestelijke nood zijn, maar ook materiële nood: armoede, onwetendheid, gebrek aan gezondheidszorg, scholing en zo meer. Vooral de vrouwelijke religieuzen zetten zich in op deze gebieden.

Het moederhuis in Asten: links het kloostergedeelte, rechts het zorggedeelte

Franciscanessen: Dat wil zeggen dat we de Heilige Franciscus hebben als ons grote voorbeeld. Samen met veel andere congregaties volgen we de regel die hij heeft gegeven aan zijn volgelingen. Je zou kunnen zeggen dat Franciscus ons leven kleurt. Het vraagt eenvoud, soberheid, eerbied voor de medemens en voor heel de schepping. Zo proberen we dan ook te leven.

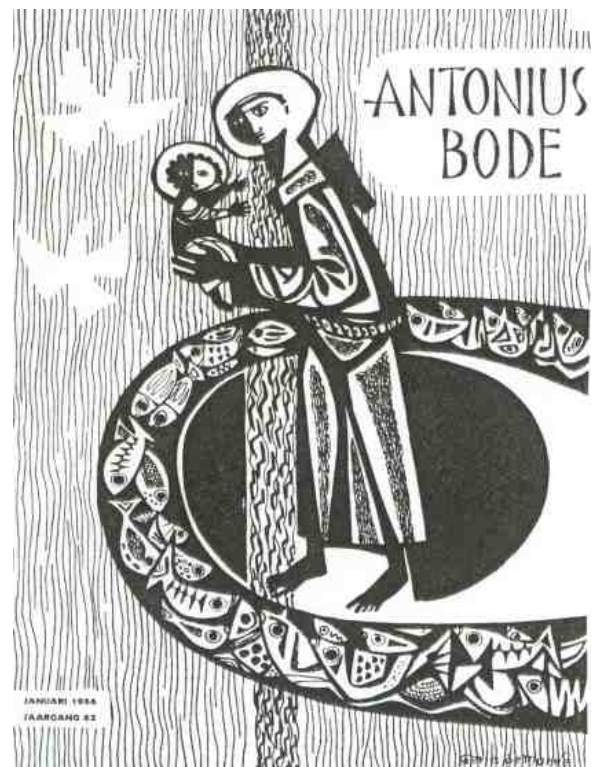
ook wel dat veel mensen een grote verering hadden voor de heilige Antonius. Dat bracht geld in het laatje, want veel mensen vroegen ons te bidden tot de heilige Antonius voor allerlei noden.

Het begin van de congregatie, waar geld voor nodig was, is zo mede mogelijk geworden door de heilige Antonius.

Franciscus

De heilige Antonius: Omdat er zoveel franciscaanse congregaties zijn, heeft iedere franciscaanse congregatie nog een "eigen naam" of de naam van een patroon. Onze patroonheilige is Antonius. Hij was ook een franciscaan en was vooral bekend om zijn preken en de wonderen die hij zou hebben gedaan. Denk maar aan het feit dat hij degene is die meestal wordt aangeropen als je iets kwijt bent. Een echte volksheilige dus. Onze Stichter, pastoor Gerardus van Schijndel wist dat goed en hij wist

EEN STUKJE GESCHIEDENIS

De oprichting.

We zijn dus missiezusters. Daarvoor zijn we door pastoor Gerardus van Schijndel gesticht. Hij was pastoor van Boerdonk, een klein plaatsje in Brabant. Zelf wilde hij graag naar de missie, maar door allerlei omstandigheden lukte dat niet. "Dan maar zorgen dat anderen er komen", moet hij gedacht hebben. Want de nood aan missionarissen was

groot. Zo begon pastoor van Schijndel daar in Boerdonk te ijveren voor zo'n missiecongregatie. Dat was zo rond 1905. Hij was een echte doorzetter en zo kreeg hij op 17 februari 1913 goedkeuring voor het oprichten van onze congregatie. Dat is voor ons altijd nog een feestdag. Onze verjaardag als congregatie, kun je zeggen.

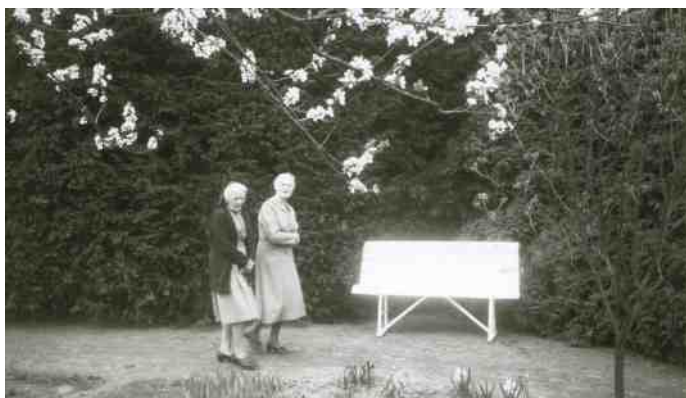
De bloeiperiode.

In de loop van de jaren is onze congregatie uitgegroeid tot een groep van, op het hoogtepunt, ruim 200 zusters. Omdat we echt gesticht zijn voor de missie hebben we hier in Nederland altijd maar weinig werken gehad. Toch kennen veel mensen ons van het werk in de wijk in Asten en andere plaatsen hier in de buurt. In het begin gingen ook veel zusters naar de gezinnen om daar te helpen als er nood was. Er werd gewaakt bij stervenden, zieken werden thuis geholpen en zo meer. Heel lang was dat meestal onbetaald werk.

In Moergestel werd in 1936 begonnen met een bejaardenhuis. En in Ommel begon in 1939 een groep zusters met het werk in deze bedevaartparochie.

We leefden meest van de giften van de mensen, die vooral binnenkwamen via de Antoniusbode. Ontelbaar veel zelatrices voor ons maandblad hebben enorm veel gedaan om ons missiewerk mogelijk te maken. Maar in de zestiger jaren liep dat terug, ongeveer gelijktijdig met het teruglopen van het aantal roepingen voor onze congregatie.

De giften werden minder, de Antoniusbode ging op in een groter blad van een aantal missionerende orden en congregaties samen, BijEEN genoemd. En zo slonk ook onze inkomstenbron. Mede daarom werden in die tijd wat andere werken opgepakt, op gebieden waar grote nood was in ons land. Zo begonnen de zusters in de stad Groningen aan het bejaardenwerk en werd in Beek en Donk begonnen met een huis voor verstandelijk gehandicapten, dat later werd voortgezet in Deurne: Het Rijtven.

Rust en ontspanning in de tuin.

Verder hebben in Nederland individuele zusters allerlei werk op zich genomen als onderwijs, parochiewerk, wijkverpleging, ziekenhuiswerk en zo nog veel meer. Waar nood was probeerde men in te springen, ook in eigen land. Ik denk hier b.v. aan de opvang van kinderen van NSBers in de oorlogsjaren.

En ook al dit werk mogen we gerust missiewerk noemen.

Daarnaast was er natuurlijk de grote groep zusters die uittrok naar wat we toen de missielanden noemden.

We begonnen in 1924 in Noorwegen, niet bepaald een missieland, zouden we nu zeggen. Maar omdat daar de katholieke kerk zo in de minderheid was en er van samenwerking met protestanten nog niet veel werk werd gemaakt, was dit toch een missiegebied te noemen.

Zr. Rosalia in Congo - Afrika.

Uitzwaaien van zusters die naar de missie vertrokken, in die tijd nog voor altijd.

Ons tweede missiegebied was Belgisch Congo, zoals we dat toen noemden. Het is het huidige Congo, in Afrika dus. De zusters gingen daar naar toe voor onderwijs, ziekenzorg en allerlei werk waar daar behoefte aan was. Dat was in 1926.

Het derde gebied waar zusters naar vertrokken was Indonesië, waar de eersten naar toe gingen in 1931. Zij werkten daar in soortgelijk werk als in Afrika. In de oorlogsjaren was het niet mogelijk zusters uit te zenden, maar direct daarna gingen er des te meer. Het was de bloeitijd van de congregatie.

Zo zijn we in 1957 begonnen in ons vierde missiegebied, op Aruba. Daar werd door een grote groep zusters heel energiek het onderwijs, de gezondheidszorg in het ziekenhuis en de wijkverpleging opgepakt en later ook de zorg voor verstandelijk gehandicapten..

In 1964 moesten de zusters wegens politieke toestanden Congo verlaten. De toestand was te onveilig om terug te gaan

In 1961 vertrokken de eerste zusters, waaronder oud-Congo-zusters, naar ons vijfde missiegebied, Brazilië. Ook daar werd in het begin meestal gewerkt in gezondheidszorg en onderwijs, maar langzaam groeiden de activiteiten daar uit tot een brede waaier werk waarvoor we werden gevraagd en waaraan de mensen behoefte hadden.

NA DE BLOEI DE VRUCHTEN

Als Franciscanessen proberen we vooral onze liefde, onze aandacht en toewijding ten goede te doen komen aan de armen, de mensen die in de maatschappij, waar dat dan ook is, niet of nauwelijks meetellen. Mensen die geen kansen krijgen in het leven proberen we te helpen om voor hun rechten op te komen, om een menswaardig bestaan op te bouwen. Onderwijs en gezondheidszorg zijn daarvoor vaak goede middelen. Maar in de loop van de tijd kwamen daar andere dingen bij: sociaal werk, pastoraal werk, werk met uitgesloten mensen, met landloze boeren, om er maar een paar te noemen. We hopen en vertrouwen erop dat dit werk zijn vruchten heeft afgeworpen en nog afwerpt; dat veel mensen een gelukkiger bestaan hebben gekregen, mede dank zij de zorg en de steun van onze zusters.

Maar daarnaast zijn er nog andere vruchten te plukken. In drie van onze missiegebieden hebben eigenlandse vrouwen zich bij ons aangesloten, zijn ook missiezuster franciscanes geworden en zetten – zij het op hun heel eigen manier, die zeker in deze tijd beter past bij wat de mensen nodig hebben – ons

werk voort.

Zo hebben we twee Arubaanse zusters gehad, waarvan er een is overleden. In Indonesië en Brazilië zijn er jonge zusters en komen er nog steeds bij. Het zijn meisjes die zich aangesproken voelen door de spiritualiteit (de geest, de sfeer, de manier van zijn en leven) van de congregatie en die daarmee verder willen, hun leven willen geven aan het zelfde ideaal.

Indonesische zusters van onze congregatie.

Wij, als ouder wordende Nederlandse zusters, zijn daar heel blij mee. We zijn trots op die jonge mensen en we steunen hen zoveel we kunnen.

Braziliaanse zusters in vergadering bijeen.

EN NA DE BLOEI EN NA DE VRUCHTEN ...

In Nederland is de groei en de bloei van de religieuze congregaties ongeveer gestopt. Ook bij ons is dat het geval. Na 1966 zijn er geen meisjes meer bij ons ingetreden, zijn er geen “roepingen” meer gekomen, zeiden we vroeger.

Betekent dat ook dat er geen “roepingen” meer zijn? Ik denk van niet. Ik denk dat er nog steeds mensen, jonge mensen ook, geroepen worden om zich in te zetten voor hun medemensen in nood. En dat er ook veel mensen zijn die daaraan gehoor

geven, jong en ouder. Maar ze doen dat niet meer in de vorm waarin wij dat indertijd deden. Ze vinden andere vormen die beter bij de huidige cultuur passen en bij hun eigen levensgevoel. Jongeren engageren zich meer voor een tijd en niet voor altijd, “voor eeuwig”, zoals wij dat noemden. Maar er is wel degelijk veel idealisme, ook onder jongeren.

Dit betekent wel dat wij als gemeenschap “vergrijzen”, dat we ouder worden. De gemiddelde leeftijd van de zusters in Nederland ligt boven de 80 jaar.

Een grote groep zusters in Asten bijeen.

Het betekent ook dat de laatste jaren veel zusters uit de boven genoemde gebieden zijn teruggekeerd en hier van een goede oude dag genieten. Daarvoor zijn steeds meer voorzieningen geschapen. Behuizing is aangepast aan de eisen van de tijd en aan de handicaps van de bewoonsters.

En er zijn veel mensen in huis die ons bij de verzorging helpen. Waar we vroeger zelf voor onze medezusters zorgden is dat nu, op een enkele vorm van mantelzorg na, helemaal overgegaan naar anderen, die bij en voor ons werken. Die mensen werken in de verpleging en verzorging, maar ook in de huishoudelijke dienst, de keuken, de wasserij, de tuin, de receptie en nog zoveel meer. We zijn blij met veel en goede medewerk(st)ers.

SAMEN KUN JE SOMS MEER

Sinds januari 1996 zijn we, voor wat het KVH (KloosterVerzorgingsHuis) betreft, een samenwerkingsverband aangegaan met het KVH van de zusters van Oirschot, ook Franciscanessen. In januari 2006 zijn beide organisaties gefuseerd tot een nieuwe organisatie, die de naam “Stichting Amaliazorg” draagt. Deze organisatie draagt de verantwoordelijkheid voor verzorging en verpleging, thuiszorg en wat dies meer zij, dat in onze gebouwen plaatsvindt. Daarvoor is een gedeelte van ons ge-

bouwencomplex verhuurd aan deze Stichting. De Astense vestiging van Amaliazorg heeft de naam “Hof van Bluijssen” gekregen. In dit gedeelte zijn nu 20 verzorgingsplaatsen en 40 verpleegplaatsen gerealiseerd, waarin, naast een klein aantal zusters, ook veel mensen van buiten de congregatie zijn opgenomen.

Een ander gedeelte van het gebouwencomplex is nog klooster en hier wonen de niet-geïndiceerde zusters.

Het budget voor verzorging en verpleging is niet zo ruim dat medewerkers kunnen doen wat ze graag zouden willen doen voor de zusters. Daardoor ontstond de behoefte aan vrijwillig(st)ers die naast alles wat de verzorgsters al doen, juist dat beetje extra dat we de zusters graag willen bieden, kunnen geven: contact van mens tot mens, eens voorlezen, een spelletje doen, koffie schenken, wandelen met de rolstoel, maar ook met een zieke zuster naar het ziekenhuis gaan, chaufferen, naaiwerk verrichten en zo nog een heleboel dingen meer.

Blij met verzorgsters en vrijwillig(st)ers.

Zorg voor elkaar.

Het ter beschikking stellen van een gedeelte van ons huis aan anderen van buiten onze kring, zien we als een dienst aan de samenleving en aan mensen die ons zo vaak hebben geholpen om ons missiewerk te kunnen doen.

In de kloostertuin.

Vrijwillig(st)ers voort activiteitenbegeleiding.

De kloosterleiding.

De leiding van de hele congregatie berust bij het Algemeen Bestuur, dat gehuisvest is in het moederhuis in Asten.

Daarnaast heeft de communiteit (groep zusters) haar eigen leidinggevenden, die daarvoor door het congregatiebestuur zijn aangesteld. Vroeger was dat de huisoverste, een zuster of een team van zusters. Nu er geen zusters meer zijn die deze taak op zich kunnen nemen zijn door het congregatiebe-

stuur twee dames aangesteld. Zij dragen de zorg voor de dagelijkse gang van zaken in de kloostergemeenschap.

De kapel in het Moederhuis in Asten.

TENSLOTTE ...

Tenslotte hopen we dat iedereen die in Asten woont of werkt dat met plezier kan doen, zusters, medebewoners en –bewoners, medewerksters en medewerkers, vrijwilligsters en vrijwilligers.

We hopen dat deze informatie over onze congregatie jullie kan helpen om te begrijpen wat ons bezielt heeft en nog steeds bezielt, hoewel we daar nu andere vormen aan geven.

En als je meer wilt weten, laat de zusters dan maar vertellen. Dat doen de meeste graag ... zeker voor aandachtige oren !

Asten, november 2010.

-
Zr. Blandine Delsing

Fotografen

Foto voorpagina: uit de collectie van Adrie Mennen (bewerkt)

Foto achterpagina: Maria van Neerven

Te voet dur Asten Deel 25

Verteld door Piet Feijen.

In de jaren 80 van de vorige eeuw wandelden leden van de Bond voor Ouderen onder leiding van hun voorzitter Piet Feijen, door Asten. Zij maakten een overzicht van Asten van ongeveer 1920 tot 1985. Velen van u zullen zich de mensen, hun beroepen en hun eigenaardigheden nog wel herinneren. Ook de behuizingen en straten van die tijd. Al is het nog niet zo lang geleden, er ligt hier misschien een taak tot navolging zodat het nageslacht aansluiting kan vinden met het huidige Asten. Van wat verloren ging en er bij kwam

Um de Wolfsberg wijter te gaon bekieken, was afgesproken, nog 'ne keer bij Janus Hoefnagels bijin te kommen. Mer pirke hâ wel uitgehâauwen dè er nie gebeugeld mocht worren, want dôrmi hebben we toen mi Himmelvaartsdag trubbel genog gehad, witte nog ? Graad van Graarden Hannes, 't kruis uit de bôks; dè was wel z'n eigen scheuld, mer hij hâ 't toch mer. En of er verder nog iets beschadigd was, ben ik nie achter kunnen kommen. Toon van Narusome verstuikte z'nne duim, hij zi dè tie er naw nog låast van hi, mer dè zal wel overdrivven zijn, zô âs altijd. M,n blauw oog, van Tiesse z'nne slèger, is nog mer net genezen, en van die splinter die Ties in z'n hàand hi gehad, en Peer um mi de botte knijp hâ geopereerd, hi Cis 'ne keer 't fornuis angemâkt. Dur um mannen, we halen zo'n vervelendigheid nie mer op onzen hals. We jassen gewoon 'ne keer, dè kan wel wâ gesteggel geven, hè Toon, mer dè is dan ôk 't enigste. Iedereen vond het goe, en nô deez' afspraak gemâkt te hebben, gingen ze op huis ân.

Ze waren allemaol op tijd. Pirke was de lêeste mer hij kwam zo glunderend binnen, dè iedereen zag, dètter iets biezunders was. Vur dè tie de deur dèecht hâ, riep ie al, Janus, 'n rondje van mij vur alleman. 't Zit er nog al ân, zi Toon van Narusome 'n bietje vervelend. Ja deze keer wel, Toon zi Pirke, "want as ge mi de goeiekôpste stier uit de omgeving, Sjoerd van de Heindert, 't geluk het dè oew bèeste koe behâauwen is en ôk nog kalft, en as dè kalf dan ôk nog 's 'n schôn maolkalf is, hôt n'n dikbil, dan mag men toch d'n hiel prijzen ! En dur um geef ik 'n rondje. Mer 't is wel 'n zwaor karwèij geweest, ik ben er nog vur de buurt op gemoeten, want ik kon 't mi ons Miete allen nie af. Pirke zwetst wir, zi Toon van Narusome. Ik dàacht wel, dè gij wir kommentaar had, zi Pirke, en dur um tot slot: komt allen

zien en overtuigd u mannen. Ik geef 'n vat bier âs 't tegen zal vallen. Proost ! Naw gij wir , Toon ! Mer Toon zweeg wijselijk. Jan Vaalman hâ altijd plezier as die twee elkaar in 't haor zaten. Hij was ôk verwonderd over Pirkes uitspraken, want hij wist, dè Pirke as oudste zoon mi z'n 12 jaor d'n boer al moest gaon dienen, en nog wel bij peetoom Peer. Dè 's 'n verhaal apart, en Jan vond 't tijd um dè verhaal 's te vertellen. Luister mannen zi Jan. Peeroom was goe bij. Op de lagere school was ie een van de bêsten en dur um moest ie van Meintje's dur leren en Pater worren. As ie dan pastoor is, wôr ik keukenmeid bij onzen Heerneef zi ze. Zo wijt is 't nooit gekommen, want Peer hi de eindstreep op 't semenarie nie gehâld. En zo zie de mer wir; de mens wikt en God beschikt. Vur de buurt was 't gin verrassing, want ze hân 'm in de vakantie nog al 's op de Welstand's Hoeve gezie, de hoeve van Driek d'n huvender, die daor boerde mi z'n vrouw en dochter Hanneke. De Huvenders gingen vur verschrikkelijk rijk dur, zò rijk âs 't watter in de zee diep was, werd altijd gezi. Toen de praot van 't uittrèeijen zô wâ uit was, zagen ze Peer wir regelmatig op de Welstandshoeve en iedereen vurzag dur al 'n huwelijk in. Dè Peer op 't seminarie 't werken nie geleerd hâ, was ân 'm te zie. Hij lummelde zo mer wâ rond en d'n huvender hâ zich 's laoten ontvallen in 't Zwaantje, dè er gauw verandering moest kommen, um dè er anders van 'n trouwerij gin spraken kon zijn. Lui zijn en dan nog ginne nagel hebben um oew gat te krabben, dè gi bij ons nie, want ons Hanneke is 'r gewicht in goud werd en goud hebben we ôk. En um dè Peer echt nie werken kon, werd er pas getrouwd toen vader en moeder van Hanneke's dood waren, en Hanneke zelf aftands. Mer in de volksmond en vur de familie bleven Peer en Hanneke rijk en iedereen wou 't de suikeroom en tante nô de zin maken en dur um moest Pirke gaon werken. En al was Peeroom dan ginnen boer, Pirke's wâ kennis bij brengen was 'm nooit te veul. En hij kon dan wel 's mondfiat zijn, dom was ie nie. De erfenis was wel wâ tegengevallen. Ze konden als huurboer nog blieden zitten, mer dè hi mer enkele jaoren geduurd, want van 'n schon toffel kâande nie laang eten, is 't gezegde. Ze gingen kleiner wonen en Peer verdiende de kòost op 'n kantoor en Peer en Hanneke zijn gin van beide àauwd geworren. Dus mannen, besloot Jan, "Pirke verdient echt wâ meer respect, vural um dè tie toestemming gaf vur 't vertellen van di verhaal". Mer naw moeten we aperentie maken zittie, anders moeten we onderhand 'ne keer of vijf ânleggen um de Wolfsberg te bekieken". En zo kuierden ze bin-

nendur de Wolfsberg in. Hier zi Jan, wonen de van Oosterhouten. Dè zijn boeren mer ôk turfstekers en venters, Hannes was d'n oudste zoon en was getrouwd mi Hanne van Bussel. Hun irste kind werd geboren op 1 Januari en hâ rooi haor. Ceel was de jongste zoon en was getrouwd mi Nel van Toon de Pöst (Meulendijks). (Nu staan er twee blokken van twee woningen, die Ties van Deursen, ja, ja, de vader van Cato, heeft laten bouwen en ook vele jaren heeft verhuurd). Dan kriegten we de kruiderniers-en bakkerswinkel van Pietje van Stratum. Pietje had vier zonen en 1 dochter; Frans, Johan, Jan, Antoon en Ida.

In dè klein woninkske woont 't naaisterke, Minake. Johan en Miena zijn er heel oud geworden. In dè dubbel huis woont Frans van Statum, die getrouwd is mi de weduwe Verberne. In 't naojaor en in de winter hi Frans 't hil druk mi huisslachten bij boer, burger en buitenlui. In de lente en in de zomer is Frans strodekker. (Later werd Nard van Jan Verhees er vaste knecht en bleef dat vele jaren, tot hij voor zich zelf begon samen met zijn broer Frans. Hannes en Hanne van Oosterhout hebben ook nog in dat dubbel huis gewoond. Dan hebben we daor 't huis van Peer Lammers. Vur de duidelijkheid, zi Jan Vaalman, Peer van Luikense-Narisse-Trien! En de perenboom mi keutel peerkes sti midden in de méesthoop, dè zie de zi Jan. Dè tamelijk nèèij dubbel huis is van Brozieke Bakens en is rond 1900

gebouwd. (Jan Bakens en Door van Rooy uit 't Bluijssensbroek hebben er ook nog gewoond en begonnen er een bakkerij met winkel). In 't twidde wönt Piet Smits, beter bekèend as Piet Pomp. Hij is getrouwd mi Betje Loomans, 'n zeuster van Johan. Piet is mandenmaker en werkt samen mi Willem van Helmond uit d'n Bergweg. (Willem is nog op latere leeftijd getrouwd mi Jans Doucé, die zowat het factotum van de gemeente was). Dan kommen we bij Karel van de Ven, klompenmaker. Klompenmakers hebben we nogal wâ in Aasten. Karel trouwde mi de weduwe Verberne, die nog al enkele dochter's hâ. Mer Karel hi z'nne tijd ôk nie versloopen, zi Jan, want er zijn nogal wâ dochter's bij gekomen en vrijers ôk, dè begripte gè. 't Is er 'n drukte van jawelste, mer dè belette Willem Leenen, (die d'n Indischganger genoemd wordt), um dè tie dör 6 jaor gediend hi, nie um mi Kaate te trouwen, en er mer méé in te trouwen. Déécht bijin is lekker wèerm zi Willem. Daor 'n bietje nao achteren, wönt Jan en Meintje Wijnen en dur hebben ze nog 'n echte open haard. (Het is het stamhuis van een heel bekende Astenaar: Gardje Wijnen, die naar Helmond vertrok). Daor langs de familie van Stratum is de boerderij van de fam. Hoefnagels, die enkele zoon's en 'n dochter Nel hi. Um de kòost te verdienen steken ze ook turf en venten die uit in de stad. (Zoon Jan heeft in de peel een ontginningsboerderij gehad, maar is later geëmigreerd). Dan kriegten we de fam. van Bussel, mer dur wônde irst de fam. Nijnens, die nô Eindhoven verhuisd is. Hier is de fam. van Verberne van der Loo, later naar Eindhoven vertrokken. En um d'n hoek, in 'n paar klèèn vertrekske's, wönt in z'n eentje Hannes Verdonshot, in de volksmond, Hannes de Flus, 'n soort poëet. Hij zit dagen en nàachten over z'n boeken gebogen en hi de muren mi kranten beplekt, wôrop veulal nieuws uit 't buitenland sti. Hij hi bekant nooit vuur ân, zet mer enkele keren per week koffie en laot die dur de burenen opwèermen as ie nô de kèrk gi, en hij kumt hil weinig onder de mensen. Ik geleuf zi Jan, dè we 't hierbij moeten laoten, want we zallen toch nog 'ne keer vur de Wolfsberg terug moeten kommen. "Dè is allemaol goe en wel zi Pirke, mer ge zalt toch irst nô dien dikbil moeten kommen kieken, al is 't mer um Toon van Narusome te overtuugen". Ze zouden allemaol kommen, mer moesten wel weten wanneer. Nô overleg (mi mededirecteur Miet) zal ik 't oe laoten weten, zi Pirke. En toen gingen ze, ôk Toon van Narusoom, lachend nô huis.

Wordt vervolgd

OUD GOUD

Doodgraver Jan Mikkers 1873-1898

De 24 jaren oud zijnde Jan Mikkers geboren te Asten 31 12 1873 hielp wel eens zijn vader, Adrianus Mikkers, die naast winkelier ook de gemeentelijke doodgraver was. Nu diende er op het eind van de week vóór Zondag 11 september 1898 een Astense ingezetene begraven te worden, terwijl een andere op sterven lag. Met deze gegevens in gedachte groef Johannes Franciscus Mikkers, roepnaam Jan, uit voorzorg twee graven. Het ene vers gegraven grafkuil bleef open, toen hij in de avond van Zondag 11 september met de tram vanuit Veghel over Gemert naar Asten trok.

Staande op het balkon van één der tramwagens passeerden de inzittenden van de tram het markt-veld te Gemert waarbij Jan met grote interesse toekeek naar een meerrijdende fietser.

Zo naderde de tram een scherpe bocht richting Asten.

Door een hevige schok in de bocht verloor Jan zijn evenwicht en de 24 jarige koopman viel van het

tambalkon af. Ongelukkigerwijs werd hij door de raderen van de tram zodanig aan het hoofd verwond, dat zijn dood onmiddellijk intrad.

De krant “De Zuid Willemsvaart” berichtte over dit droevig ongeval: “De droefheid van den vader te beschrijven, die ‘s anderdaags het lijk van den ongelukkige zoon kwam halen is onmogelijk”.

De vader, Janus Mikkers, getrouwd met Antonia Bukkems haalde het lichaam van zijn zoon op.

In verband met de zware verwondingen van Jan werd hij vervoerd in een zwaar afgesloten rijtuig. Maar zijn intens diep bedroefde vader rukte het slot kapot om zijn zoon toch nog te kunnen zien.

In het leven kunnen de gebeurtenissen bijzonder grillig verlopen. In het geval van Jan Mikkers betekende het dat hij zijn eigen graf gegraven had.

Jan Welten Asten

Burengerucht

Wij zijn als Heemkundekring Asten Someren graag op ons eigen, maar een wandelingetje door de Peel kan geen kwaad. Ieder dorp heeft zijn eigen heemkundekring. En is creatief op zijn eigen manier, zodat je altijd wel iets van elkaar kunt leren. Wij willen proberen van deze rondgang een vaste rubriek te maken aan de hand van de bladen die we ontvangen. In de voorronde alvast een kennismaking met de vaak schilderachtige namen.

Heemkundekring De Kommanderij Gemert heeft ruim aandacht besteed aan de Tweede Wereldoorlog. Daar zelfs een werkgroep voor benoemd die de herinnering aan de oorlog in brede kring levendig probeert te houden: een bezoek aan de vliegbasis Volkel, een interview op de lagere school, een collage van de bevrijding van Gemert en een terugblik op het Gemerts Vrijwillige Landstormkorps. En Gemert heeft natuurlijk ook zijn eigen Grooët Gimmerts Dikteej.

Het grote Helmond heeft het “Helmonds Heem”, hoewel dat niet erg Helmonds klinkt. Dat kijkt nog eens terug op oude couranten zoals “Het Zuid” en de “Zuidwillemsvaart”. En de stadsomroeper Jan de Belleman. Interessant is ook het verhaal van de bierkan met de drie oren. De keurmeester van de belasting gebruikte die kan om te zien of de kroegbazen zich wel aan de regels van de maat hielden. Daarover zijn de kroeggangers kennelijk nog steeds niet uitgepraat.

“Heem” heet het boekje van Son en Breugel. Het is trots op de enige man die zijn naam aan de geboorteplaats heeft te danken: Sonnius, de eerste bisschop van Den Bosch. Heem maakte in zijn voetsporen de reis naar Trente waar Sonnius in 1545 deelnam aan het bekende concilie. Op zoek naar zijn naam op de presentielijst, maar die naam bleek helaas te ontbreken. Sonnius was naar huis gehaald in verband met laaiende ruzie in het bisdom. Er is weinig nieuws onder de zon.

We bezochten verder (virtueel) nog de “Baronie van Cranendonck”, de “Drihornickels” in Nuenen, de “Tesnuzzik” in Beek en Donk, en “den Effer” van het Hof van Lissent in Liessel. En Deurne en Heeze hebben we dan nog tegoed..

Prachtige verhalen, maar de Vonder kan ze wegens ruimtegebrek niet ineens behappen. Met instemming van de lezers gaan we er graag mee door. Al is het maar om te constateren dat we het hier nog zo slecht niet doen..

De redactie

Reactie artikel molen "Den Evert"

Nogmaals Molen den Evert.

Het artikel in de vorige Vonder over de Molen den Evert is kennelijk ook buiten de Vonderkring gelezen.

Zelfs "met veel interesse", zegt Anny Staals - Jacobi uit Soerendonk.

Zij is lid van de heemkundekring 'De Baronie van Cranendonck' en gildezuster van het Sint- Jansgilde Soerendonk.

Zij reageert omdat de genoemde van der Grintens eveneens molenaars waren van de molen in Soerendonk en daarbij ook nog broeders van het gilde.

Historisch interessant is dat Evert van der Grinten zich in 1750 tot koning van het gilde schoot en als dank het gilde een zilveren koningsschild schonk. Waarop de hier afgebeelde molen van de Grinten was ingetekend.

Helaas niet die van Someren.

Toch bedankt Anny.

(foto: collectie Sint-Jansgilde Soerendonk)

Noteer in uw agenda

Activiteiten komende periode

Woensdag 30 september 2015: Lezing: "Grenzen in de Peel", door Ludo Boeije, Museum Klok en Peel, Ostaderstraat 23, Asten, aanvang 20.00 uur.

Woensdag 21 oktober 2015: Lezing "Tussen Herberg en Hoogmis", door Simon van Wetten, Museum Klok en Peel, Ostaderstraat 23, Asten, aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 10 november 2015: Ledenvergadering over de begroting, Museum Klok en Peel, Ostaderstraat 23, Asten, aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 24 november 2015: Filmavond Lierop, De Vurherd, Offermansstraat 10, Lierop, aanvang 20.00 uur.

Dinsdag 15 december 2015: Lezing: "Heidense resten in Christelijk Europa", door Ton Spamer, Museum Klok en Peel, Ostaderstraat 23, Asten, aanvang 20.00 uur.

Algemene informatie

Redactie:

Ad Verrijt, Hemelberg 59, 5721 CP, Asten
0493-688388 a.verrijt@kpnplanet.nl
Anneke Blankennagel, Jac Jöris,
Ricus van Neerven en Gerard ten Thije

BESTUUR HEEMKUNDE:

Voorzitter Jan van de Rijdt Tel. 0493-694957
Secretariaat Harrie Wijnen Tel. 0493-493518
Peningmeester Bert de Lau Tel. 0493-493137
Leden: Cor Fransen Tel. 0493-693421
Tom Waals Tel. 0493-693783
Martien Aarts Tel. 0493-693477

Gezinsabonnements HKK De Vonder
€ 30,00 per jaar

Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis
Molenstraat 10 te Someren
ISSN 1387-2079

Indien onbestelbaar:
H. Wijnen, Dorpstraat 22, 5711 GP Someren

Vrienden van Heemkundekring de Vonder

Acfis Business Centrum, Ter Hofstadlaan 75, 5711 VV Someren
René Berkvens Bloemenarrangementen, Jan van Havenstraat 32, 5724 AV Ommel
E T B Willem Bos, Trasweg 5, 5712 BBSomeren-Eind
Campanula Fysiotherapie, Floralaan 22, 5721 CV Asten
Cortooms-Verberne Bouw-Timmerbedr, Molenakkers 5, 5721 WR Asten
Driessen Advies & Beheer Witvrouwenweg 12, 5711 CN Someren
Driessenbouw Asten BV, Postbus 90, 5720 AB Asten
Geven Aannemersbedrijf BV, Ommelseweg 48, 5721 WV Asten
Gianotten Adviesbureau, Witvrouwenbergweg 8h, 5711 CN Someren
Isi & Peggy's Knipperij, Wilhelminaplein 15a, 5711 EK Someren
Isobouw Systems BV, Kanaalstraat 107, 5711 EG Someren
van Kaam Netwerk Notarissen, Postbus 111, 5710 AC Someren
Notaris Kessels, Wilhelminastraat 30-32, 5721 KK Asten
Larco Foods BV, Industrielaan 10, 5711 CX Someren
Leenen Someren Beheer BV, Dr. Einattenlaan 28, 5711 AW Someren
Leenen Steengoed, Vaarselstraat 34, 5711 RE Someren
Garage Linden, Ter Hofstadlaan 140, 5711 VZ Someren
Vastgoedmaatschappij van der Loo bv, Markt 10, 5721 GE Asten.
Partycentrum De Platte Vonder, Nieuwendijk 10, 5712EM Someren-Eind
Frank van Stekelenburg Assurantiën, Postbus 61, 5720 AB Asten
Makelaardij Strijbosch, Hofstraat 24, 5721 BB Asten
Rudi Verbugt, Peelland ICT, Witvrouwenbergweg 8b, 5711 CN Someren
H.v.d.Vijver, Bosweg 7, 5754 PV Zeilberg
Harrie Welten (Jumbo), Kuilvenweg 6, 5712GX Someren
Wijnen Bouw en Service, Dorser 2, 5711 LE Someren
A. de Wit, Speelheuvelplein 4, 5711 AR Someren
P. v.d. Zanden, Jan v.d. Diesduncstraat 17, 5721 VN Asten

*Vrienden van de Heemkundekring maken onze activiteiten mogelijk.
Hebt u interesse? Info: bestuur Heemkundekring De Vonder*